

Opetus- ja kulttuuriministeriö

2/4.1./15

10.4.2015

Viite: OKM 15/010/2015

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta varhaiskasvatuslaiksi ja arvonlisäverolain 38 §:n muuttamisesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi ja kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti varhaiskasvatuslain merkitykseen sukupuolten tasa-arvon edistämisessä.

TANE pitää erittäin hyvänä, että hallituksen esityksen luonnos varhaiskasvatuslaiksi pitää sisällään subjektiivisen päivähoito-oikeuden säilyttämisen ja että sukupuolten tasa-arvoa on korostettu uudistettavissa varhaiskasvatuksen tavoitteissa. Subjektiivinen päivähoito-oikeus takaa kaikille lapsille oikeuden varhaiskasvatukseen ja laadukas varhaiskasvatus onkin ennen kaikkea lapsen oikeus, mutta se on tärkeä myös sukupuolten tasa-arvon kannalta. Joustavat ja kaikille saatavilla olevat päivähoitopalvelut ovat avainasemassa työn ja perheen yhteensovittamisessa sekä työurien pidentämisessä.

On hienoa, että luonnokseen on kirjattu lain yleisiin (tavoite 6) ja varhaiskasvatuksen tavoitteisiin sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. TANE:n näkemys on, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen olisi kuitenkin lain yleisen tavoitteen lisäksi valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin.

Sukupuolitietoinen varhaiskasvatusympäristö

TANE:n mukaan lainsäädäntöön on kirjattava **sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentaminen**. Varhaiskasvatusta järjestävän toimintayksikön toimitilat ja toimintavälineet on oltava sellaisia, että ne eivät ylläpidä sukupuolistereotyyppioita vaan tukevat lasten kasvua ilman sukupuolistereotyyppien asettamia rajoituksia. Varhaiskasvatuksen tulee huomioida ja tukea sukupuolen moninaisuutta. Sukupuoli- ja tasa-arvotietoinen kasvatusote tarjoavat konkreettisia välineitä perinteisten normien ja oletusten purkamiseksi käytännön työssä. Lakiehdotuksen 3 § 1 kohtaan tulee lisätä, että edistetään jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, terveyttä ja hyvinvointia *ilman sukupuolistereotyyppien asettamia rajoituksia*.

Tasa-arvolaki velvoittaa, että opetuksen ja opetusaineistojen tulee tukea tasa-arvolain toteutumista. Tämän tulee toteutua myös varhaiskasvatuksessa. **Sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentamista tuetaan parhaiten sisällyttämällä varhaiskasvattajien perusopintoihin ja täydennyskoulutukseen pakollisia tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia opintojaksoja.**

Henkilöstö- ja kelpoisuusvaatimuksissa tulee olla maininta, että varhaiskasvattajien perusopintoihin sisällytetään tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia opintojaksoja.

Henkilöstön mitoitus, rakenne ja täydennyskoulutus -luvussa varhaiskasvatuksen henkilöstön kouluttamisessa tulee korostaa henkilöstön taitoja tasa-arvotietoisesta toiminnasta ja opetusmenetelmistä. Sukupuolitietoisien kasvatuksen perustietoja on tarjottava kaikille työntekijöille mukaan lukien lastentarhanopettajat, sosionomit, perhepäivähoitajat, lähi- tai lastenhoitajat ja / lastenohjaajat. Sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentamisesta on olemassa myös tutkimustietoa sekä tavoitetta tukevia projekteja.

Sukupuolisidonnaisen toiminnan korostaminen vaikuttaa lasten tulevaisuuteen esimerkiksi aine-, ammatti- ja uravalinnoissa. Segregaation lieventämiseen tulee pyrkiä jo varhaiskasvatuksessa vähentämällä sukupuolistereotyyppisiä ennakkoluuloja ja odotuksia.

On hienoa, että luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi lasten sekä lasten vanhempien ja muiden huoltajien osallisuutta ja vaikuttamista koskeva säännös, jolla korostetaan heidän mahdollisuuksiaan osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. TANE korostaa, että **sukupuolitietoisien ajattelutavan tulee olla osa vanhempien ja huoltajien kanssa käytäviä varhaiskasvatuskeskusteluja**. Tässä yhteydessä täytyy huomioida kaikki tosiasialiset perhesuhteet. **Erityisesti isien osallisuutta päivähoidon toiminnassa ja kasvatuskeskusteluissa tulee korostaa. Kaikilla lapsen vanhemmilla tulee olla tasa-arvoinen mahdollisuus saada tietoa lapsestaan ja osallistua aktiivisesti lasta koskevien suunnitelmien tekoon.**

Viime aikoina on huomiota kiinnitetty erityistä tukea tarvitseviin poikiin. THL:n raportissa ([Lasten päivähoito 2013 – Kuntakyselyn osaraportti - Julkari](#)) oli kunnallisessa päivähoidossa erityistukea saaneista poikia 68 %. On huomioitava myös erityistukea tarvitsevat tytöt, jotka saattavat oireilla eri tavoin kuin pojat. Lasten tulisi olla tasa-arvoisessa asemassa erityisen tuen saajina sukupuolesta, kunnasta tai palvelun tarjoajasta riippumatta.

Varhaiskasvatus toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää **varhaiskasvatuksen saattamista toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin**. Tasa-arvosuunnitelma on erinomainen väline rakentaa sukupuolitietoista varhaiskasvatusympäristöä. Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu tukee myös varhaiskasvatuslain tavoitetta vahvistaa erityisesti lapsen mutta myös tämän huoltajien mielipiteen ja toivomusten huomioimista varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa.

Opetushallitukselle tulee turvata riittävät resurssit varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimiseen yhteistyössä eri tahojen kanssa. Varhaiskasvatuksen perusteet vaikuttavat varhaiskasvatuksen yhdenmukaiseen toteutumiseen ja varhaiskasvatuksen laatuun. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma tulee laatia, kuten jo hyväksytyssä varhaiskasvatuslain ensimmäisen vaiheen muutoksessa kirjattiin lakiin sivistysvaliokunnan käsittelyn yhteydessä.

Varhaiskasvatukseen on kehitettävä sukupuolitietoisia välineitä ja käytäntöjä

Luonnoksessa mainitaan säädettäväksi varhaiskasvatuksen järjestäjälle velvollisuus laatia toimintaansa koskeva omavalvontasuunnitelma. Lakiluonnoksessa ei mainita varhaiskasvatuksen valtakunnallisen kehittämistoiminnan tarpeista, tavoitteista, rakenteista ja käytänteistä. Lakiluonnoksen varhaiskasvatusta koskevien monipuolisten tavoitteiden toteutumiseksi ja varhaiskasvatuksen laadun varmistamiseksi tulee lakiehdotusta täydentää varhaiskasvatuksen jatkuvaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa edistävällä säätelyllä. Tässä tulee huomioida varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyö.

TANE katsoo, että on kehitettävä teoreettisia välineitä ja kasvatuskäytäntöjä, jotka mahdollistavat moninaisuuden kunnioittamisen. Jotta teoreettiset välineet ja kasvatuskäytännöt kehittyisivät, tarvitaan **lisää tutkimusta ja kehittämistoimintaa**. Sillä, että koulutetaan kasvattajia kiinnittämään huomiota sukupuoleen, on merkittävä vaikutus myös uuden tasa-arvoisemman pedagogiikan kehittämisessä. Tasa-arvokysymykset muuttuvat ajan ja yhteiskunnan kehityksen myötä, joten sitä ei voida pitää pysyvästi saavutettuna asiantilana. Sitä tulee tavoitella joka hetkessä uudestaan.

Tärkeitä ilmaisuja muutoksia

Lain perusteluissa sivulla 1 todetaan, että järjestäjä voisi valtakunnallisten varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteiden pohjalta laatia paikallisia suunnitelmia. Termi ”voisi” tulee korvata sanalla ”*tulisi*”. Paikallinen suunnitelma velvoittaa valtakunnallisten perusteiden noudattamiseen.

Sama ilmaisu tulee korvata lakitekstissä. Pykälässä 28: ”*Palvelujen tuottajan tulee laatia*”. Verbi ”voi” tulee vaihtaa verbiksi ”tulee”.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan työvaliokunta on hyväksynyt lausunnon 10.4.2015.

Jukka Relander
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteeri

Lausunnon keskeinen sisältö

On hienoa, että varhaiskasvatuslain luonnoksessa **lain tavoitteita koskevaan osaan on kirjattu sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen**. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) esittää, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen on lain yleisen tavoitteen lisäksi **valtavirtaistettava lain muihinkin pykäliin**.

TANE kannattaa luonnoksen tavoin, että **subjektiivinen päivähoito-oikeus säilytetään ennallaan**. Joustavat ja kaikille saatavilla olevat päivähoitopalvelut ovat avainasemassa lasten kehityksen ja varhaisen oppimisen tukemisessa, työn ja perheen yhteensovittamisessa sekä työurien pidentämisessä.

TANE:n mukaan **lainsäädäntöön on kirjattava sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentaminen**. Sukupuolitietoisien varhaiskasvatusympäristön rakentamista tuetaan parhaiten sisällyttämällä varhaiskasvattajien perusopintoihin ja täydennyskoulutukseen tasa-arvo- ja sukupuolitietoisia opintojaksoja kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville kasvatuksen alan ammattiryhmille.

TANE pitää tärkeänä varhaiskasvatuksen saattamista toiminnallisen tasa-arvosuunnittelun piiriin.

Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu tukee varhaiskasvatuslain tavoitetta vahvistaa lapsen ja tämän huoltajien mielipiteiden ja toivomusten huomioimista varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioidessa.

TANE esittää, että on kehitettävä teoreettisia välineitä ja kasvatuskäytäntöjä, jotka mahdollistavat moninaisuuden kunnioittamisen. Varhaiskasvatukseen tarvitaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan säätelyä laadun varmistamiseksi.

Lain perusteluissa ja §:ssä 28 tulee velvoittaa paikallisen suunnitelman tekemiseen. Nykyisellään ilmaisu antaa siihen mahdollisuuden, muttei velvoita. **Verbi ”voida” on vaihdettava verbiksi ”tulee”**.